

- дукції для державних потреб і контролю за їх виконанням : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.02.1996 р. № 266 // Зібрання постанов Уряду України. – 1996. – № 8. – С. 239–240.
3. Закон України “Про освіту” // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 21. – Ст. 84.
  4. Закон України “Про вищу освіту” // Офіційний вісник України. – 2002. – № 8. – Ст. 327.
  5. Положення про Міністерство освіти і науки України : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.12.2006 р. № 1757 // Урядовий кур’єр. – 2007. – № 3. – С. 3–4.
  6. Про Міністерство (структура): Департамент вищої освіти [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/higher/department>.
  7. Законодавство (Лист МОН від 30.12.2009 р. № 1/9-928): Щодо формування пропозицій до обсягів державного замовлення на 2010 рік [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>.
  8. Перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2006 р. № 1719 // Офіційний Вісник України. – 2006. – № 50. – Ст. 3333.
  9. Перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.1997 р. № 507 // Офіційний вісник України. – 1997. – № 22. – С. 42–43.
  10. Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні : Указ Президента України від 04.07.2005 р. № 1013/2005 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 27. – С. 30.
  11. Левченко О.М. Напрями удосконалення механізму формування державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою / О.М. Левченко // Економічні науки : збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. – 2009. – № 15. – С. 43–47.
  12. Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб : Закон України від 22.12.1995 р. № 493/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 3. – Ст. 9.
  13. Економічна енциклопедія : у 3 т. / [редкол. С.В. Мочерний та ін.]. – К. : Академія, 2000. – 864 с.
  14. Мачуський В.В. Господарське законодавство : навч. посіб. / В.В. Мачуський, В.Є. Постільга. – К. : КНЕУ, 2004. – 275 с.
  15. Стігліц Дж. Економіка державного сектора / Дж. Стігліц ; [пер. з англ. А. Олійник]. – К. : Основи, 1998. – 854 с.
  16. Офіційні повідомлення: Державне замовлення не для державних потреб (архів 2006) [Електронний ресурс] / Рахункова палата України. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/index>.
  17. Статистичний збірник. Регіони України : у 2 ч. / [за ред. О.Г. Осауленка, Н.С. Влащенко]. – К. : Держкомстат України, 2008. – Ч. 1. – 803 с.
  18. Про Концепцію державної системи професійної орієнтації населення : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.1994 р. № 48 // Урядовий кур’єр. – 1994. – № 4. – С. 2–3.
  19. Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України : наказ Міносвіти від 08.04.1993 р. № 93, державна реєстрація від 30.04.1993 р. № 35 / Вища освіта в Україні нормативно-правове регулювання). – К. : Форум, 2003. – С. 399–412.
  20. Ільч Л.М. Ефективність відтворення трудового потенціалу України : монографія / Л.М. Ільч. – К. : Енергія плюс, 2007. – 212 с.
  21. Про затвердження критеріїв формування державного замовлення на поставку продукції для державних потреб : наказ Міністерства економіки України від 03.10.2005 р. № 314 // Офіційний Вісник України. – 2005. – № 42. – Ст. 2678.

УДК 323.2

ДОВІРА ДО ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЯК КАТЕГОРІЯ ПОЛІТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Погорелий С.С.

здобувач Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України

Annotation

The article opens essence and the contents of social modelling of trust of citizens to bodies of public administration as mechanism of democratic creation of the state.

Анотація

У статті розкрито основні категорії та поняття довіри до державної влади, проаналізовано процес формування образу органу державної влади крізь призму основних наукових підходів, а також визначено провідні фактори, що сприяють зазначеному процесу.

Ключові слова

Довіра до влади, політична довіра, партнерська взаємодія.

I. Вступ

Передумовою успішного функціонування політичної системи будь-якого суспільства є політична довіра громадян до обраних ними органів публічної влади – один із вкрай важливих для існування демократії факторів. Довіра пов'язує пересічних громадян із політичними інститутами, підвищуючи як легітимність цих інститутів, так і їх ефективність, оскільки, за твердженням С. Білошицького, успішне функціонування ліберально-демократичного режиму неможливе без високого рівня довіри громадян до інститутів політичної влади [1, с. 56]. Це надзвичайно актуалізує дослідження феномену політичної довіри як категорії політичного управління в умовах глибинних соціально-політичних змін, яких зазнає сучасне суспільство.

Проблема політичної довіри у вітчизняній науковій літературі досліджується досить широко, зокрема, у працях таких учених, як С. Білошицький, Є. Головаха, В. Ігнатов, А. Ковальова, О. Крутій, В. Мальцев, І. Мартинюк, С. Наумов, В. Нечипоренко, Н. Паніна, О. Радченко, А. Хохлова та ін.

Ретельний аналіз існуючих досліджень свідчить, що проблема політичної довіри до влади як чинника політичного управління поки що розроблена недостатньо, особливо в частині з'ясування природи, сутності та характерних ознак процесу формування довіри до публічної влади як результату взаємодії з громадськістю в системі державного управління.

II. Постановка завдання

Метою статті є дослідження на основі порівняльного аналізу природи, сутності та характерних ознак феномену “довіра до влади” як категорії політичного управління.

III. Результати

У філософському розумінні “довіра” – це полюс у системі координат повсякденного людського існування. Етимологічно “мати довіру” (латин. – *credo*) означає “серце даю”, або “серце кладу” [2, с. 66]. Це одна із найперших категорій, яка формується у людини з її приходом у світ, ключовий критерій, на підставі якого індивід пізнає навколишню дій-

сність, аналізує її. Проблема довіри займає ключове місце при аналізі поведінки людини в складних ситуаціях взаємодії, наприклад, при вивченні міжособистісних конфліктів, соціальної напруженості в суспільстві. В останньому випадку одним із найважливіших чинників, що викликає соціальну напруженість, вважається недовіра до влади.

Поняття “довіра” у публічному управлінні завжди передбачає наявність щонайменше двох сторін у здійсненні взаємодії влади з громадськістю. Під політичною довірою ми розуміємо такий формат двостороннього взаємозумовленого зв'язку двох або більше рівноправних суб'єктів, який характеризується відповідністю цілей діяльності об'єкта і суб'єкта політики, визнання можливостей суб'єкта задовольнити потреби об'єкта [3, с. 165]. Так: суспільні відносини передбачають наявність джерела, суб'єкта виникнення соціальної довіри та її об'єкта й характеризують політичну довіру як потужний стимул, що активізує політичну діяльність.

Відомий німецький учений М. Вебер, досліджуючи феномен довіри, представив світу концепцію соціальної дії. На його думку, будь-які дії мають значення тільки в певній системі цінностей, раціональна поведінка в рамках однієї системи може бути нераціональною з погляду іншої. Більш чітко виявлення ролі довіри характерне для ціннісно-раціонального типу дії, яка оперує основними цінностями, сприйнятими через засвоєння індивідом культурного коду суспільства. На думку М. Вебера, у сучасному світі дії індивіда не супроводжуються процедурами порівняльного аналізу наявних альтернатив й індивідуального вибору. В основі традиційної дії лежить не довіра, а віра, звичка або емоції. Натомість раціонально-правова інституційна легітимність влади завжди заснована на довірі громадян до устрою держави [4, с. 173].

Довіра, яка спочатку формується в міру міжособистісної взаємодії й співпраці в рамках формальних і неформальних інститутів громадянського суспільства, згодом стає основою для створення не тільки загальнонаціональної мережі інститутів громадянського суспільства, але й сприяє посиленню довіри до політичних інститутів, які діють, що сприяє формуванню громадянської культури.

Підтвердження цього знаходимо в концепції Т. Парсонса, згідно з якою, довіра є однією з умов, що забезпечують суспільну стабільність. Проблема довіри розглядається науковцем у рамках концепції взаємообмінів ресурсами між підсистемами суспільства. Зокрема, у взаємообмінах із підсистемою інтеграції політика обмінює зобов'язання ефективної реалізації колективної мети на довіру соціуму. Довіра виборців виступає як

своєрідне кредитування політики [5, с. 24–26].

Досліджуючи феномен довіри, неможливо не звернутися до праць Дж. Коулмена, Р. Патнема та Ф. Фукуями. На їх думку, довіра є, перш за все, соціальним капіталом, безпосередньою основою побудови суспільних відносин. Тобто соціальний капітал – це щось інше, ніж “людський капітал” – знання й навички конкретного індивіда, здібності до спілкування. Людський капітал використовується особисто, маючи приватну мету. Соціальний же капітал формується соціальними відносинами, він “менш відчувається, оскільки існує тільки у взаємостосунках індивідів” [6, с. 126].

Як вважає Ф. Фукуяма, особливу роль у забезпеченні ефективності політичних демократичних інститутів відіграє соціальний капітал. Інакше кажучи, довіра – це відмова від завдання збитку, чесна поведінка у дусі співпраці, готовність до взаємодії та взаємодопомоги [7, с. 167].

На думку більшості науковців, поняття довіри спрямовано на очікування певної поведінки з боку об’єкта довіри, найчастіше – очікування виключно добрих намірів від партнера по взаємодії. Як правило, довіра надається тим, хто демонструє своєю поведінкою, що заслуговує цього. Партнеру по взаємодії приписується те, що він при нагоді докладе всі зусилля для того, щоб застерегти від можливої шкоди для того, хто йому довіряє. В цю ознаку вкладаються такі властивості, як розуміння, чесність, виконання обіцянок, сприяння, підтримка, допомога, вірність, відвертість тощо. Довіра до влади є вираженням сподівання, що органи публічної влади діятимуть на благо народу, задовольнятимуть нагальні інтереси та потреби суспільства.

Оскільки довіра стосується майбутніх дій інших, то вона приховує невизначеність і ризик, які є характерними її ознаками. Довіра не може виникнути поки не буде ризику, який, у свою чергу, може призвести до недовіри. Іншими словами, ми повинні піти на ризик помилитися, для того, щоб визначити, чи маємо рацію ми в тому, що довіряємо. Довіра перетворюється на ризиковий намір, оскільки з нею пов’язані такі явища як уразливість, повна або часткова необізнаність про її наслідки. Довіра і ризик у реальному світі – два боки однієї медалі: рідко можна знайти одне без іншого.

У тісному зв’язку зі сприйняттям ризику стоїть інша ознака довіри – аспект об’єктивної втрати контролю. Контроль за подіями і діями (зокрема, органів публічної влади) стає проблемою, коли від інших людей тією чи іншою мірою залежить те, що для нас важливе. Хто взаємодіє з багатьма іншими людьми і структурами, не має іншого вибору, як покладатися на інших. Довірлива дія знаходить такі види

поведінки, які не підлягають повному, а нерідко і навіть частковому контролю з боку суб’єкта довіри, збільшують ризик у тих випадках, коли можливий збиток більше ніж користь, яку можна отримати із цієї ситуації. Щодо довіри відбувається добровільна передача контролю над ресурсами, діями або подіями в очікуванні якої-небудь заздалегідь не встановленої винагороди в близькому майбутньому. При цьому не існує жодної впевненості в тому, що об’єкт довіри поводитиметься так, як слід було чекати. Це одна з основних проблем українського політикуму. Згадаймо лише про переговори щодо створення коаліції спочатку між “Нашою Україною” та Партією регіонів (2006 р.), а потім – між БЮТ та тією ж ПР (2009 р.), які провалилися саме через тотальну недовіру учасників переговорів один до одного [8].

Дослідники довіри звертають увагу на її яскраво виражену аксіологічну характеристику. Той, хто довіряє, покладається тим самим на іншу людину, чекаючи, що та не обдурить, не підведе, тобто не порушить морального зобов’язання відносно неї, беззахисної та вразливої. У випадку, коли об’єкт довіри (орган публічної влади) добровільно бере на себе (і виконує) зобов’язання захистити інтереси громадянина, виконати свій моральний борг у разі потреби, то ця взаємна довіра стає морально-психологічною основою для міцної і довгострокової співпраці. У зв’язку із цим виникає необхідність осмислити довіру як ціннісно-етичну категорію моралі, що втілює відносини між людьми, між людиною і соціальною групою, між людиною і державою, засновані на високих етичних стандартах: доброчесності, вірності, відповідальності, чесності і правдивості партнерів по взаємодії. Довірою виступає суспільний ідеал, як вироблене суспільною свідомістю абстрактне уявлення про атрибути належного в різних сферах суспільного життя. З погляду зобов’язаності, довіра перетворюється на найважливішу етичну характеристику владних відносин і відрізняється, перш за все, своїм ціннісним змістом і ціннісною спрямованістю. Цінність – це те, що люди схильні оберігати від посягання і руйнування. Довіра є продуктом взаємодії і спілкування людей. Відносини довіри легше зруйнувати, ніж створити, тому підтримка і розвиток атмосфери довіри є найважливішою частиною політичного управління.

Але не всяка довіра є цінністю. Бувають такі ситуації, коли довіряти (хоча б психологічно) вигідніше, ніж не довіряти, незважаючи на можливі розчарування. Часто буває, що просто немає іншого виходу. Дослідники розрізняють два основні типи довіри: як надійність і відчай, результат безвихідності. Саме останньою виявилася довіра, що її отримав В. Ющенко на Майдані наприкінці 2004 р., навіть не зрозумівши, що то була довіра не до

нього як політика, дії якого зрозумілі й передбачувані у позитивних звершеннях, а як результат повної втрати довіри до управлінських здібностей Л. Кучми та відчайдушне сподівання, що “народний президент” виявиться кращим... Однак довіра має не тільки початок, а й кінець, легко згасає й переходить у недовіру. Втрачену довіру відновити дуже важко.

Люди мають у своєму розпорядженні різні “пороги довіри”. “Поріг довіри” – це момент, починаючи з якого вона переходить у недовіру. Він залежить від індивідуальних особливостей і конкретного досвіду спілкування. Наприклад, пересічний громадянин із великою недовірою буде ставитися до міської ради, якщо міський голова на цілком слушні та справедливі скарги й зауваження реагуватиме лише відписками. З великою імовірністю такий громадянин надалі відмовиться від підтримки якихось ініціатив або суспільних проектів міськради, навіть якщо вони будуть виглядати цілком раціонально, оскільки за привабливими гаслами вбачатиме все те саме намагання знехтувати інтересами громади та обдурити людей. Кожен, хто шукає довіри (людина, група людей, організація), має свій “поріг довіри”, якусь точку відліку, за якою відбувається втрата довіри. У зв'язку із цим можна говорити про таку її ознаку, як вразливість, яка, на відміну від ризику, характеризує довіру, перш за все, з боку її об'єкта.

Аналіз феномену довіри неможливий без розгляду категорій суб'єкта і об'єкта довіри. Суб'єктами довіри можуть виступати людина, соціальна група або суспільство. Розглядаючи об'єкти довіри можна говорити про довіру до себе, до іншого або інших, до публічних інституцій або всього світу. У формуванні ставлення довіри до об'єкта для суб'єкта довіри велику роль відіграє як минулий досвід взаємодії з ним, так і актуальні потреби та інтереси. Об'єктом довіри виступають людина і її людська реальність. Фактично сама проблема довіри виникає внаслідок властивих світу людей різноманітності занять і інтересів. У світі інтересів і здібностей, що збігаються, ризик довіри був би мінімальним, а сама довіра була б такою ж природною, як дихання. Але оскільки інтереси людей часто не збігаються, так само, як їх здібності відповідати нашим вимогам, остільки довіра стає проблемою: мало, що можна зробити без довіри до інших. А це, у свою чергу, визначає значущість розуміння мотивів, намірів і зобов'язань партнерів за довірою.

У людській практиці поняття суб'єкта та об'єкта довіри є відносними, а не абсолютними. Кожна людина може стати суб'єктом й одночасно об'єктом довіри. Будь-який об'єкт викликає довіру, тільки якщо володіє влас-

твостями безпеки (надійності) і корисності (значущості, цінності) для людини.

Довіра і недовіра виникають у відповідь на діяльність іншої людини і є різноманітними реакціями на ті чи інші аспекти поведінки. Будь-які позитивні або негативні відчуття, емоції спричиняють за собою якийсь рівень довіри або недовіри відносно тих, хто викликав ці відчуття, і ця довіра або недовіра супроводжується позитивними чи негативними діями.

Отже, суб'єкт довіри характеризується не лише емоційною характеристикою (переживанням), пізнавальним аспектом (розумінням), а й діяльністю. Ця діяльність спрямована як на виявлення того, “наскільки” і “в чому” людина залежить від оточення, так і на конструювання такого соціального середовища, яке б забезпечувало взаємну довіру. Таким чином, видокремлюється діяльна ознака довіри.

Довіра в житті людини виконує фундаментальні функції, вона виступає умовою цілісної взаємодії людини зі світом, здійснює функцію зв'язку людини зі світом в єдину систему, сприяє злиттю минулого, сьогодення і майбутнього в цілісний акт життєдіяльності, створює ефект цілісності буття людини, сприяє виникненню ефекту цілісності особи, встановлює міру відповідності поведінки людини, прийнятого рішення, мети, поставленого завдання як світу, так і самому собі.

Д. Данкін виділяє такі функції довіри:

1. Впорядкування. Довіра фіксує певне ставлення людини до навколишнього світу, його орієнтацію в цьому світі в координатах добра і зла, істини і неправди, справедливого і несправедливого тощо. Вона в ціннісних категоріях виражає граничні орієнтації знань, інтересів, переваг різних співтовариств, груп і осіб.

2. Редукція (спрощення). Довіра виступає механізмом спрощення, виділення загального значення із безлічі різноманітних, неодноточних явищ.

3. Організація. Довіра закріплює в суспільній свідомості і культурі певні установки й оцінки, мету, заборони та ін., виражені у формі нормативних уявлень.

4. Оптимізація відносин і діяльності. За відсутності довіри знижується потенціал соціальних систем, стає неможливою взаємодія акторів.

5. Репродукція – взаємопроникнення і взаємний вплив економіки, моральності і політики [9, с. 47–48].

Таким чином, при аналізі співвідношення довіри й упевненості можна визначити такі ознаки довіри:

- очікування прихильної поведінки;
- безумовне очікування;
- спрямована на майбутнє;
- пов'язана з настанням (наявністю) ризику;
- це передача контролю;
- етична цінність;

Держава та регіони

- невід’ємний атрибут спілкування і взаємодії людей;
- заснована на суб’єктно-об’єктних відносинах;
- обмежена раціональність;
- вразливість;
- розуміння;
- діяльнісний характер.

Універсальність категорії довіри примушує переосмислювати її з різних дослідних позицій. Під час розгляду поняття “довіра” як одного з елементів політичного управління, вона постає як стійка форма соціально-політичної практики, що санкціонується, підтримується за допомогою соціальних норм і має сутнісне значення в суспільстві. З погляду джерела свого існування довіра може інтерпретуватися як диссипативна структура, що виникає в процесі соціальної самоорганізації. З погляду соціокультурних підстав, довіра виявляється в структурі соціального капіталу будь-якого сучасного суспільства як соціокультурний інститут.

Однак у всіх цих випадках способом існування довіри виступає соціально-політичний процес. Інакше кажучи, процес довіри є одним із різновидів політичного та соціального процесів, в основі яких лежить вимога досягнення злагоди дії соціальних суб’єктів і отримання певних результатів. У зв’язку із цим головне значення довіри як форми політичного управління полягає, перш за все, в досягненні обопільної згоди суб’єкта довіри (того, хто довіряє) та об’єкта довіри (кому довіряють).

Доводиться, на жаль, констатувати тенденцію знецінення форм конвенціональної довірчості. Старовинна формула “угода дорожче за гроші” для нашого часу не зовсім підходить. Не вдаючись у детальний розбір кризи конвенціональної договірної культури суспільства та її причин, відзначимо тільки три моменти. По-перше, наявність загальної атмосфери девальвації слів-символів як наслідок ідеологічних “витрат” і радикальної конверсії. По-друге, протягом багатьох десятиріч люди, у першу чергу, ті, які мають право прийняття рішень, говорять і роблять не те, що думають, а те, “що прийнято й потрібно” говорити і робити. По-третє, наростання популізму внаслідок того, що одні люди легко обіцяють, а часто і примушуються до нереальних обіцянок і зобов’язань, а інші наївно вірять, не маючи ані найменших причин до цього.

Суспільству необхідна нова позитивна і стабільна конструкція відносин у всіх сферах його життєдіяльності, спрямована не на руйнування і взаємну конфронтацію, а на творення і взаєморозуміння. Такою конструкцією міг би стати сьогодні суспільний договір, основу якого становить загальна згода в тому, що без довіри до власного минулого, до власних соціокультурних коренів у всьому

їх різноманітті і складності, неможлива довіра у сучасному та майбутньому. При досягненні такої довіри буде створено громадянське суспільство, яке буде жити і розвиватися за формулою: “законослухняний громадянин – здорове суспільство – надійна і чесна влада”; суспільство, яке передбачає реалізацію і зворотної послідовності: “чесна влада – здорове суспільство – добродійний громадянин”.

IV. Висновки

Проведений аналіз дає можливість виділити універсальні умови виникнення довіри. На думку сучасних учених, умовами для довіри іншому може стати відчуття безпеки як незавдання збитку один одному в результаті прояву довіри. Йдеться про збиток психологічного порядку як емоційний, моральний, етичний, хоча він може бути і матеріального характеру. На сьогодні можна констатувати, що у населення немає відчуття безпеки при прояві довіри до органів публічного управління.

Творенню суспільства в нашій країні як суспільства довірчих відносин заважає не тільки несправедливий перерозподіл економічних благ і ресурсів, розрив життєвого рівня населення, а й концентрація політичної влади в державі в руках фактично двох олігархічних кланів, що конкурують.

Як зазначає М. Головатий, однією із найголовніших ознак цивілізованої державної влади є її легітимність [10, с. 179], проте зростання рівня довіри громадян до держави до нормального рівня неможливе без запровадження нової філософії державного управління, побудованої на взаємній довірі, відкритому партнерському діалозі між органами публічної влади та громадянським суспільством. Йдеться про делегування частини повноважень суспільним структурам, що дасть змогу перекласти частину відповідальності за прийняття управлінських рішень з органів влади на інститути самоорганізації громадян. Необхідною умовою цього має стати створення ефективних інструментів суспільної експертизи і суспільного контролю дій влади. Все це дасть можливість підвищити рівень управлінських рішень, знизити рівень невиправданих очікувань населення щодо держави, розширити можливості самореалізації громадян.

Демократичне державотворення в Україні вимагає створення і реалізації соціальних програм у найактуальніших сферах життєдіяльності суспільства – охороні здоров’я, соціальному забезпеченні, освіті, науці тощо. Проте розробка і реалізація цих, безумовно, найважливіших соціальних програм мають бути підкріплені розробкою й запровадженням механізмів довіри на всіх рівнях соціального управління. Ключовими питаннями тут можуть стати наукова розробка і реалізація: механізмів формування взаємопри-

нятної міри і масштабу довірчих відносин у суспільстві і державі, механізмів висування вимог і контролю громадянської відповідальності, механізмів відновлення суспільного авторитету всіх рівнів і гілок влади, механізмів конструктивного соціального партнерства населення, влади і вітчизняного підприємництва (включаючи позитивні зміни громадської думки про роль чесного підприємництва); механізмів трансляції в суспільство базових цінностей національної культури через засоби масової інформації, театр, кінематограф, літературу і мистецтво (девестернізація й реідеологізація патріотизму й відчуття національної гордості) та механізмів підготовки політичної й управлінської еліти у дусі служіння громадському обов'язку.

Вважаємо, що для вдосконалення механізмів формування феномену довіри в контексті демократизації державного управління на регіональному рівні доцільно порушувати питання про перетворення за чотирма напрямками: організаційна структура управління; методи управління; технологія управління (механізми реалізації функцій влади); ресурсне забезпечення, що потребує подальших наукових досліджень.

Література

1. Білошицький С. Криза довіри громадськості до представницьких політичних інститутів / С. Білошицький // Політичний менеджмент. – 2009. – № 2. – С. 56–66.
2. Философский энциклопедический словарь. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 576 с.
3. Політологічний енциклопедичний словник / [упор. В.П. Горбатенко; за ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенька]. – 2-ге вид., доп і перероб. – К. : Генеза, 2004. – 736 с.
4. Горлач М. Політологія: наука про політику: підручник для студ. вищ. навч. закл. / М.І. Горлач, В.Г. Кремень. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 840 с.
5. Парсонс Т. Система современных обществ / Т. Парсонс; [пер. с англ. Л.А. Седова, А.Д. Ковалева]; под ред. М.С. Ковалевой. – М. : Аспект-Пресс, 1998. – 270 с.
6. Коулмен Дж. Капитал социальный и человеческий / Дж. Коулмен // Общественные науки и современность. Издание Президиума Российской Академии наук. – 2001. – № 3. – С. 122–129.
7. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию / Ф. Фукуяма; [пер. с англ. Д. Павловой, В. Кирющенко, М. Колопотина]. – М. : АСТ, 2008. – 730 с.
8. Юля двічі "кидала" Ющенко, хто міг дати гарантії Януковичу [Електронний ресурс] // Інтернет-видання "Українська правда". – 12 червня 2009 р. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2009/06/12/4018693/>.
9. Данкин Д. Доверие = Trust: Политол. аспект / Д. Данкин. – М. : Интел Тех, 1999. – 237 с.
10. Головатий М. Політична психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М.Ф. Головатий. – 2-ге вид. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 400 с.

УДК 325.455:342.15

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ДЕПРЕСИВНИХ ТЕРИТОРІЙ

Рєпін С.В.

аспірант Донецького державного університету управління

Annotation

On basis of the analysis of foreign and domestic experience in rehabilitation of depressed local social systems the mechanism of their rehabilitation was developed in the article.

Анотація

У статті на основі аналізу зарубіжного й вітчизняного досвіду санації депресивних територіальних суспільних систем розроблено механізм їх санації.

Ключові слова

Депресивні території, державне регулювання, розвиток.

І. Вступ

Активізація соціально-економічного розвитку України, визнання її у світовій співдру-

жності країн як рівноправного партнера вимагає розробки нових підходів до оцінювання стану національної економіки як складної територіальної суспільної системи (далі – ТСС) та її підсистем чи ТСС нижчого ієрархічного рівня – регіонів, адміністративних районів, окремих поселень. У цих підходах має бути враховано те, що в Україні, яка останнім часом зробила вагомі кроки на шляху подолання соціально-економічної кризи, актуалізувалося завдання санації депресивних ТСС.

Виникнення й існування депресивних ТСС та поглиблення депресії в їх межах не тільки спричинило посилення диференціації соціально-економічного розвитку регіонів, а й сформувало деякі системні диспропорції,